

JISMONIY SHAXSLARNING DAROMADLARINI DEKLARATSIYALASH ASOSIDA DAVLAT BYUDJETIGA TUSHUMLARNI TA'MINLASH

Raximov Nodir Toirovich

O'zbekiston Respublikasi Toshkent

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisii

O'zbekiston davlat byudjetiga tushumlarni oshirishda jismoniy shaxslarning daromadlarini deklaratsiyalash jarayonini takomillashtirish strategik ahamiyatga ega. Buning uchun daromadlarni to'liq hisobga olish tizimini joriy qilish, soliqqa tortish bo'yicha risklarni samarali boshqarish va resurslardan oqilona foydalanish orqali moliyaviy boshqaruvni kuchaytirish zarur. Sun'iy intellekt, big data va blokcheyn texnologiyalarini joriy etish daromadlarni monitoring qilish, tahlil qilish va soliqlarni hisoblash jarayonlarini tezkor tashkil etishga imkon beradi. Fuqarolarni o'z daromadlarini deklaratsiya qilishga rag'batlantirish va ular bilan ishonchli hamkorlikni mustahkamlash ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Shuningdek, soliq deklaratsiyasining qonunchilik asoslarini kuchaytirish, jarayonni soddalashtirish va zamonaviy huquqiy mexanizmlarni joriy qilish talab etiladi. Davlat moliyaviy tizimida malakali kadrlarni rivojlantirish va xodimlarning bilim hamda ko'nikmalarini oshirish jarayon samaradorligini ta'minlaydi. Daromadlarni hisobga olish tizimining sifatini muntazam tahlil qilish, iqtisodiy faoliyat sohalarini chuqur o'rganish va o'z vaqtida tegishli chora-tadbirlarni qo'llash orqali monitoring tizimini takomillashtirish davlat byudjetini yanada yaxshilaydi. Kompleks yondashuvni qo'llash orqali nafaqat davlat moliyaviy barqarorligi ta'minlanadi, balki iqtisodiyotning umumiy rivojlanishiga ham sezilarli hissa qo'shiladi.

Jismoniy shaxslarning daromadlarini deklaratsiyalashni samarali tashkil etish uchun moliyaviy ko'rsatkichlarni chuqur tahlil qilish va daromadlar manbalarini baholash tizimini rivojlantirish muhimdir. Davlat organlari aholiga ochiq va konstruktiv muloqotni yo'lga qo'yish orqali nafaqat soliqqa tortish samaradorligini oshiradi, balki fuqarolar bilan davlat o'rtasidagi ishonchni mustahkamlaydi. Bunda deklaratsiya jarayonini soddalashtiruvchi elektron platformalarni joriy qilish va fuqarolar uchun qulay to'lov mexanizmlarini ishlab chiqish alohida ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, jismoniy shaxslarning daromadlariga oid hududiy va sohaviy xususiyatlarni hisobga olish zarur. Chunki ayrim hududlar yoki iqtisodiyotning ma'lum bir sektorlari daromadlari va soliqqa tortish darajasi bo'yicha alohida e'tiborni talab qilishi mumkin. Ushbu sohalar uchun maxsus soliqqa tortish strategiyalarini ishlab chiqish davlat moliyaviy resurslarini kengaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, xalqaro tajribani o'rganish va muvaffaqiyatli amaliyotlarni mahalliy sharoitga moslashtirish orqali jarayon samaradorligini yanada oshirish mumkin. Yana bir muhim

jihat bu statistik ma'lumotlar bazasini muntazam yangilab borish va daromadlar dinamikasini kuzatish uchun zamonaviy axborot tizimlarini joriy qilishdir. Bu esa davlat organlariga soliq yig'implaridagi xavflarni oldindan aniqlash va ular bo'yicha tezkor chora-tadbirlarni amalga oshirish imkonini beradi. Natijada, O'zbekistonda daromadlarni deklaratsiyalash jarayonining yangi bosqichiga o'tish davlat moliyaviy tizimining mustahkamligini ta'minlashda muhim qadam bo'ladi va iqtisodiyotni rivojlantirishga zamin yaratadi.

Bundan tashqari, daromadlarni deklaratsiyalash tizimining samaradorligini oshirish uchun ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlovchi huquqiy asoslarni mustahkamlash zarur. Fuqarolarning to'lov qobiliyati past hollarda ularga moslashuvchan shartlar yaratish, jumladan, soliqlarni bosqichma-bosqich to'lash imkonini beruvchi dasturlarni ishlab chiqish davlat uchun ijobiy natijalar keltiradi. Shuningdek, soliqlarni to'lamagan shaxslar bilan samarali ishlash uchun sud tizimi va ijro organlari bilan yaqin hamkorlik qilish, qonunchilikka mos chora-tadbirlarni qo'llash orqali jarayonni tezlashtirish mumkin.

Hududiy va sektoriy xususiyatlarni hisobga olgan holda davlat organlari tomonidan ishlab chiqilgan maxsus dasturlar ham muhim o'rin tutadi. Masalan, qishloq xo'jaligi yoki kichik biznes sohasidagi daromadlarni deklaratsiyalash uchun alohida yondashuvlar ishlab chiqish, ular bo'yicha imtiyozlar taqdim etish yoki rag'batlantiruvchi mexanizmlarni joriy qilish mumkin. Ushbu yondashuv davlat byudjetini mustahkamlashga va aholining iqtisodiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Jismoniy shaxslarning daromadlarini deklaratsiyalash jarayonida muvaffaqiyatga erishish uchun xalqaro tajriba va eng yaxshi amaliyotlarni mahalliy sharoitga moslashtirish zarur. Xalqaro moliya tashkilotlari bilan hamkorlik qilish, ularning tajribasidan foydalanish va ilg'or texnologiyalarni tatbiq etish orqali O'zbekiston moliyaviy tizimi o'z raqobatbardoshligini oshiradi. Shu tarzda, kompleks va tizimli yondashuv yordamida daromadlarni deklaratsiyalashni yangi bosqichga olib chiqish nafaqat davlat moliya tizimi, balki milliy iqtisodiyotning umumiy rivojlanishiga ulkan hissa qo'shadi.

Jismoniy shaxslarning daromadlarini deklaratsiyalash jarayonini yangi bosqichga olib chiqishda davlat organlari va aholining interaktiv hamkorligini rivojlantirish va xizmat sifatini oshirish alohida ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda fuqarolarga o'z daromadlarini kuzatish, soliqlarni hisoblash yoki maslahat olish imkonini beruvchi onlayn platformalarni joriy qilish kerak. Bu fuqarolar va davlat o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish va jarayonni shaffof qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Daromadlarni deklaratsiyalash jarayonini yangi bosqichga olib chiqish uchun fuqarolar va davlat o'rtasidagi o'zaro ishonchni kuchaytirish muhim omil hisoblanadi. Bu esa aholiga qulay sharoitlar yaratish va deklaratsiya jarayonini soddalashtirish

orqali amalga oshiriladi. Elektron deklaratsiya platformalarini keng joriy qilish, soliq to'lovchilarga masofaviy yordam ko'rsatish xizmatlarini rivojlantirish va avtomatlashtirilgan jarayonlarni tatbiq etish fuqarolarni deklaratsiya jarayoniga faolroq jalb qilishga yordam beradi. Shuningdek, soliqlarni deklaratsiya qilishda fuqarolarning vaqtini tejash va shaffoflikni ta'minlash uchun davlat xizmatlarining raqamli texnologiyalarga asoslangan bo'lishi talab qilinadi.

Shu bilan birga, deklaratsiya jarayonida qonuniy asoslarni mustahkamlash va qoidalarni soddalashtirish orqali fuqarolarni daromadlarini to'g'ri deklaratsiya qilishga rag'batlantirish zarur. Masalan, daromadlarni deklaratsiya qilishda qonuniy kafolatlar berish, soliq yuki oshirilgan hollarda fuqarolar uchun imtiyozli sharoitlar yaratish orqali ularda davlatga bo'lgan ishonchni oshirish mumkin. Qonunchilikni takomillashtirish jarayonida xalqaro standartlarga mos keluvchi me'yorlarni joriy qilish, ayniqsa, iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkilotlari (OECD) tomonidan tavsiya etilgan tartiblarni mahalliy sharoitga moslashtirish muhimdir.

Natijada, kompleks va tizimli yondashuv asosida amalga oshiriladigan ushbu choralar nafaqat davlat byudjetiga tushumlarni oshiradi, balki mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Elektron deklaratsiya tizimlari, xalqaro tajribadan foydalanish, qonunchilikni takomillashtirish va soliqlarni boshqarishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali O'zbekiston davlat moliyaviy tizimi yanada barqaror va raqobatbardosh bo'ladi. Shu bilan birga, davlat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro munosabatlar mustahkamlanadi va iqtisodiyotning uzoq muddatli rivojlanishi uchun asos yaratiladi.

Manbalar ro'yxati

1. Jo'rayev, A. S., Usmanova, M. S., Sabirov, M. Q. (2018/2019). "Jismoniy shaxslarni soliqqa tortish." Toshkent Moliya Instituti, "Soliqlar va soliqqa tortish" kafedrası. O'quv-uslubiy majmua.
2. Jo'rayev, A. S., Vahobov, A. V. (2019). "Soliqlar va soliqqa tortish." Toshkent: "Iqtisod-Moliya". Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan darslik sifatida tavsiya etilgan.
3. Eraliyev, A., Mamirov, M. (yil ko'rsatilmagan). "Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining deklaratsiya bo'yicha hisoblash metodlari." Gumanitar fanlar bo'yicha ilmiy maqola.
4. Iskandarov, T. A. (yil ko'rsatilmagan). "Daromadlarni soliqqa tortishda umumdeklaratsiyalash tizimining obyektiv zaruriyati." Lingvistika va adabiyotshunoslik bo'yicha ilmiy maqola.
5. Sodiqov, M. Q. (yil ko'rsatilmagan). "Jismoniy shaxslarga deklaratsiya asosida soliq solish, qonunchilik va amaliyot uyg'unligi." O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi, soliqlar va soliqqa tortish mutaxassisligi.